



STATENBRIEF

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Werklandschappen van de Toekomst en andere initiatieven op bedrijventerreinen	TELEFOONNUMMER	+31618520183
DATUM	18-06-2024	E-MAILADRES	ralf.olsder@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-165888	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Ralf Olsder	TEAM	ECO
		PORTEFEUILLEHOUDER	Van Schie

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Met deze brief informeren we u over de laatste ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming op bedrijventerreinen. Op 18 juni 2024 hebben wij besloten om de Green Deal Werklandschappen van de Toekomst te ondertekenen. Met de deelname aan het Programma Werklandschappen van de Toekomst wordt ingezet op toekomstgerichte groene, gezonde en klimaatbestendige bedrijventerreinen. Daarnaast informeren we u over de voortgang met betrekking tot het stimuleren van samenwerking/ organisatiegraad op bedrijventerreinen. Gelieerd daaraan stellen we u op de hoogte dat de middelen vanuit de Specifieke Uitkering Bedrijfsmatig Vastgoed (die begin dit jaar door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is opengesteld) zijn toegekend.

Inleiding:

Dinsdag 18 juni hebben wij besloten om de Green Deal Werklandschappen van de Toekomst te ondertekenen. De officiële ondertekening van de Green Deal, samen met Stichting Werklandschappen van de Toekomst vindt plaats op 21 juni 2024. De Green Deal wordt door de provincie ondertekend door de gedeputeerde Mobiliteit, Economie en Digitalisering. De andere ondertekenende partij is de Stichting Werklandschappen van de Toekomst. Deze nationaal werkende Stichting is opgericht voor uitvoering van de activiteiten die lopen binnen het nationale programma. De provincie neemt als één van de zes provincies deel aan het programma. Door de ondertekening van de Green Deal wordt de samenwerking met de Stichting Werklandschappen van de Toekomst bestendigd en de cofinanciering vanuit de provincie aan het programma vormgegeven. Met de deelname aan het programma wordt ingezet op toekomstgerichte, groene, gezonde en klimaatbestendige bedrijventerreinen door te focussen op vergroening en klimaatadaptatie. Dit sluit aan bij de ambities van het college om vanuit de kernwaarden groen, gezond, duurzaam en ondernemend te werken aan de Werklandschappen van de Toekomst. Met de ondertekening van de Green Deal en de deelname aan het programma wordt gehoor gegeven aan motie 29 "Werklandschappen van de Toekomst". De motie wordt daarmee afgedaan.

Naast het programma Werklandschappen van de Toekomst informeren we u ook graag over een aantal trajecten dat loopt om de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen te vergroten. Om de samenwerking tussen bedrijven op bedrijventerreinen te vergroten en daarmee de grote (maatschappelijke) opgaven die op bedrijven(terreinen) afkomen op te pakken, wordt ingezet op het stimuleren van de organisatiegraad. Daarvoor zijn via de Kadernota 2023-2026 middelen beschikbaar gekomen. Inmiddels zijn met die middelen twee aanjagers ingehuurd die gezamenlijk met bedrijven (en gemeenten) werken aan de verbetering van de samenwerking op bedrijventerreinen door het vormen van een juridische entiteit.

Gelieerd aan het thema organisatiegraad en verduurzaming is de Commissie Milieu & Mobiliteit begin dit jaar via een memorandum ([Overzicht energietransitie bij bedrijven en maatschappelijk vastgoed \(provincie-utrecht.nl\)](#)) op de hoogte gesteld dat er vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) via een Specifieke Uitkering (SpUK) Bedrijfsmatig Vastgoed middelen ter beschikking werden gesteld om bedrijven en bedrijventerreinen te verduurzamen door te focussen op het vergroten van de organisatiegraad en ondersteuning bij de planvorming voor verduurzaming. Inmiddels kunnen we u melden dat een subsidieaanvraag voor deze regeling is ingediend en dat deze is goedgekeurd. Met deze middelen kunnen we gezamenlijk met de regionale partners verdere stappen zetten in de verduurzaming van bedrijven(terreinen).

Toelichting

Programma Werklandschappen van de Toekomst

Het programma Werklandschappen van de Toekomst is een landelijk programma waarbij wordt ingezet op toekomstgerichte, groene, gezonde en klimaatbestendige bedrijventerreinen. In 2022 is vanuit het Nationaal Groeifonds € 26 miljoen toegekend aan het landelijke Programma Werklandschappen van de Toekomst. Om als provincie deel te nemen aan het programma, was allereerst een algemene aanmelding nodig. Deze heeft eind 2023 plaatsgevonden. Om de aanmelding definitief te maken, de samenwerking met de Stichting Werklandschappen van de Toekomst te bestendigen en de cofinanciering vanuit de provincie aan het programma te organiseren was ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst in de vorm van een Green Deal noodzakelijk. De term Green Deal is de landelijke term die wordt gebruikt bij dergelijke overeenkomsten gericht op verduurzaming.

Landelijk programma

Het programma Werklandschappen van de Toekomst is een landelijk programma dat loopt van 2023 – 2032. In de aanpak wordt in de eerste jaren gefocust op activiteiten met betrekking tot experimenteren en kennis opdoen in de living labs en toepassing op de ambassadeursterreinen. Richting het einde van de eerste fase en in latere fases worden de geleerde lessen uit de living labs en op de ambassadeursterreinen breder uitgerold (via een zogenoemde zwermaanpak). De verschillende fases van het landelijke programma zien er in tijd en qua inhoud als volgt uit:

- Fase 1: jaar 1 t/m 5, centraal hierbinnen staan innovatie, experimenteren en het leggen van een basis voor opschaling door het landelijk opzetten van vier living labs en een aanpak op tien ambassadeursterreinen. Voor de provincie Utrecht komt dit neer op één living lab en twee ambassadeursterreinen.
- Fase 2: jaar 5–7, hierin wordt gefocust op het opdoen van ervaring met opschaling via een zwermaanpak van 15-150 werklandschappen.
- Fase 3: jaar 8–9, in deze jaren wordt gericht op opschalen en versnellen via een zwermaanpak van 150-1.000 werklandschappen.

De activiteiten bestaan dus zowel uit het ontwikkelen en testen van kennis en innovaties, als het uitvoeren van fysieke toepassingen op de living lab- en ambassadeursterreinen (gericht op vergroening en klimaatadaptatie). De activiteiten uit het programma zijn geclusterd naar vijf hoofdsporen: samenwerking met overheden, kennis & innovatie, hoogwaardige & innovatieve groensector, werklandschappen van de toekomst (fysieke vergroenings- en verduurzamingstoepassingen op bedrijventerreinen) en programmaleiding & communicatie.

Provinciale Green Deal en uitwerking programma

De Green Deal die wordt getekend, gaat over de eerste fase van het programma. Meer specifiek houdt dit voor de provincie Utrecht in dat in fase 1 aan de slag wordt gegaan op drie bedrijventerreinen. Daarvan fungeert één terrein als living lab en twee terreinen als ambassadeursterrein:

- Met de creatie van **living labs** beoogt het programma locaties te creëren voor het testen van innovatieve aanpakken voor ontwikkeling in vergroening, het testen en toepassen van (innovatieve) fysieke vergroening (inclusief business-case ontwikkeling, financiering, langjarige aanbesteding en uitvoering) en het standaardiseren van deze living lab locaties voor toepassing op de ambassadeursterreinen. Deze tests en toepassingen dragen bij aan meerdere duurzaamheidsopgaven op bedrijventerreinen zoals klimaatadaptatie, een verhoging van de biodiversiteit, een verbetering van de leefbaarheid/gezondheid en, breder gezien, een gunstig vestigingsklimaat. Via ateliers op de terreinen worden relevante partijen bij elkaar gebracht om gebiedsoplossingen te ontwerpen. Bovendien zijn onderzoeks- en onderwijsinstellingen nauw betrokken bij de living labs. Hier definiëren ze de aanpak voor het onderzoek en de scope voor de onderwijsvernieuwing. Doel daarnaast is om studenten te laten participeren in het proces op locatie. Daarnaast wordt er gekeken naar het standaardiseren van deze ontwikkelingen voor toepassing op de ambassadeursterreinen. Een living lab-terrein is daarmee een koploper in de transitie naar het worden van een Werklandschap van de Toekomst.
- Het doel met de **ambassadeursterreinen** is om een aanpak op bedrijventerreinen op te zetten die breder uitgerold kan worden. Op de geselecteerde terreinen wordt op basis van de ervaringen in de living labs en bestaande kennis een integrale groenvisie ontwikkeld en worden de te verwachten kosten en baten in kaart gebracht. Het doel is om op de ambassadeursterreinen een zichtbare innovatieve vergroening te realiseren in verbinding met andere belangrijke opgaves op het gebied van duurzaamheid. Brede baten worden in kaart gebracht. Er worden langjarige contracten met aanbieders afgesloten waarbij wordt betaald voor de aantoonbare prestaties van het groen op het gebied van bijvoorbeeld gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. De ambassadeursterreinen doen mee in een onderzoeks- en monitoringstraject (inclusief gebiedslabel) in nauwe samenwerking met wo-, hbo- en mbo-instellingen. Daarnaast zullen deze terreinen een ambassadeursrol vervullen om bedrijventerreinen die niet direct participeren in het programma te betrekken en actief kennis met hen te delen (Communities of Practice). Hiervoor zullen ook locaties op de terreinen zelf beschikbaar worden gesteld, om zo goede voorbeelden uit de praktijk te kunnen delen.

Naast de inzet op de drie bedrijventerreinen werkt het programma aan opschaling, flankerend beleid en kennisdeling. Daarbij wordt in de latere fases van het programma gewerkt aan een zwermaanpak om op grotere schaal bedrijventerreinen toekomstgericht, groen, gezond en klimaatbestendig te maken. Met een zwermaanpak zullen de geleerde lessen uit de living lab en ambassadeursterreinen verder uitgerold worden over andere bedrijventerreinen in de provincie, onder andere door middel van een voucherregeling.

Na ondertekening van de Green Deal zijn beide partijen, provincie en Stichting, geïnteresseerd in samenwerking voor de duur van fase 1 (2024-2027), met de intentie om na de huidige coalitieperiode te verlengen tot het einde van de programmaperiode (2032). In de Green Deal zijn eveneens afspraken gemaakt over de financiële middelen. Met betrekking tot de gezamenlijke inzet van de partijen wordt samengewerkt in een Green Deal kernteam voor de provincie Utrecht, ten behoeve van de communicatie, totstandkoming en voortgang van het proces en de uitvoering van het programma. Een onafhankelijke selectiecommissie die vanuit de Stichting is samengesteld, maakt de uiteindelijke selectie voor het living lab en de ambassadeursterreinen. Tijdens de uitvoering van de Green Deal vindt monitoring plaats op de voortgang van de doelen en behaalde resultaten met de uitgerolde activiteiten.

Cofinanciering

- Voor de financiering van de activiteiten uit fase 1 wordt per deelnemende provincie ca. € 2,8 mln. bekostigd vanuit het Nationaal Groeifonds (NGF). Daarnaast moet er per provincie ca. €1,4 mln. aan publieke middelen worden ingelegd en ca. €1,4 mln. aan private middelen.
- Van de publieke middelen zal een deel worden bijgedragen door de gemeenten van de geselecteerde bedrijventerreinen. Van gemeenten die met een living lab op ambassadeursterrein willen deelnemen aan het programma, wordt gevraagd om een bedrag van €100.000,- per bedrijventerrein te financieren. Deze cofinanciering loopt rechtstreeks richting de Stichting Werklandschappen van de Toekomst, omdat zij de activiteiten uitvoeren en uitzetten. De overige publieke middelen zullen door de provincie worden gefinancierd. Hierbij lopen de provinciale middelen voor de activiteiten op de living lab en

ambassadeursterreinen via een begrotingssubsidie naar de Stichting. De voucherregeling (die financieel is gedekt binnen de genoemde bedragen voor cofinanciering) voor de zwermaanpak wordt hiervan losgetrokken en gekoppeld aan bestaande subsidieregelingen binnen de provincie.

Voor de cofinanciering vanuit de provincie zal gebruik worden gemaakt van het budget 'Werklandschappen' dat in het coalitieakkoord 2023-2027 "Aan de slag voor Utrecht" beschikbaar is gekomen. Voor fase 2 en 3 van het nationale programma zijn geen middelen vanuit het Groeifonds beschikbaar en op dit moment ook niet in structurele provinciale budgetten.

- De private financiering zal na ondertekening van de Green Deal georganiseerd worden. De private cofinanciering op living labs en ambassadeursterreinen is onderdeel van de selectiecriteria voor bedrijventerreinen. Bij de selectie vindt de formalisering van de private cofinanciering plaats. De financiering kan afkomstig zijn vanuit de bedrijven op het gekozen terrein. Daarnaast kan er ook gekeken worden naar grotere externe investeringen.

Stimulering organisatiegraad op bedrijventerreinen

Samenwerking tussen bedrijven is van belang om grote (maatschappelijke) opgaven op bedrijventerreinen te kunnen oppakken. De mate waarin bedrijven op een bedrijventerrein georganiseerd zijn in samenwerkingsverbanden of collectieven wordt de organisatiegraad genoemd. Om de organisatiegraad op bedrijventerreinen te verbeteren zijn via de Kadernota 2023-2026 middelen beschikbaar gekomen. Met deze middelen zijn sinds augustus 2023 twee aanjagers bij de provincie gestart met de opdracht om de organisatiegraad op de bedrijventerreinen in de provincie te verhogen. Achterliggende gedachte is dat verbetering van het organiserend vermogen ten goede komt aan de aanpak van verschillende opgaven op bedrijventerreinen, zoals klimaatadaptatie, de transitie naar de circulaire economie, energietransitie, netcongestie, intensivering en duurzame mobiliteit. Deze aanjagers helpen bedrijven (en gemeenten) met de verbetering van samenwerking. Er valt te denken aan de oprichting of het vastleggen van een organisatievorm zoals een ondernemersvereniging, stichting, Bedrijven Investeringszone (BIZ), reclamebelasting of ondernemersfonds. De vorm is afhankelijk van de wensen van het lokale bedrijfsleven en de gemeente. Hierin hebben de aanjagers ook een adviserende rol.

Eerder dit jaar zijn de aanjagers tot een eerste concreet resultaat gekomen, namelijk de oprichting van een BIZ op bedrijventerrein Nieuw Schaik in Leerdam (gemeente Vijfheerenlanden). Met de oprichting van de BIZ leveren de ondernemers (in totaliteit meer dan 200 op dit bedrijventerrein) een financiële bijdrage om gezamenlijke opgaven zoals veiligheid en toekomstbestendigheid aan te pakken. Ook in andere gemeenten zoals de Bilt, de Ronde Venen, IJsselstein, Nieuwegein, Zeist en nogmaals in Vijfheerenlanden zijn de provinciale Aanjagers Organisatiegraad inmiddels aan te slag of worden plannen gemaakt om samenwerking tussen ondernemers te verbeteren.

Naast de faciliterende en adviserende rol wordt ook ingezet op kennisdeling. Eind januari 2024 is er een grote bijeenkomst en informatiemarkt georganiseerd waarin met bedrijven, gemeenten en andere partijen kennis is gedeeld over organisatiegraad op bedrijventerreinen en de maatschappelijk opgaven die er spelen. Het doel van de bijeenkomst was om informatie op te halen, te informeren, te activeren en te netwerken. Met een opkomst van ca. 130 deelnemers was dit een geslaagde bijeenkomst. Waarbij ook het provinciale aanbod van subsidies die gericht zijn op bedrijven(terreinen) onder de aandacht zijn gebracht.

Specifieke Uitkering Bedrijfsmatig Vastgoed

Gelieerd aan het verbeteren van de organisatiegraad op bedrijventerreinen zijn recentelijk SPUK-middelen vanuit het Rijk toegekend. Deze middelen kunnen worden ingezet als aanvulling op de werkzaamheden van provinciale Aanjagers Organisatiegraad. Aan het begin van dit jaar heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) via een Specifieke Uitkering (SpUK) middelen ter beschikking gesteld om bedrijven en bedrijventerreinen te verduurzamen. Om aanspraak te maken op deze middelen konden provincies (i.s.m. regionale partners) een subsidieaanvraag indienen. Vanuit de provincie Utrecht (een samenwerking tussen programma 4 energietransitie en programma 8 economie) is (i.s.m. regionale partners zoals gemeenten, bedrijvencollectieven, VNO NCW, etc.) ook een aanvraag ingediend en deze is inmiddels goedgekeurd. De regeling, voluit bekend als de Specifieke Uitkering Verduurzaming Bedrijfsmatig Vastgoed (SpUK BV), biedt financiële ondersteuning aan bedrijventerreinen en micro- en kleine ondernemingen in de regio's Foodvalley, Amersfoort en U10. De SPUK-regeling bestaat uit twee hoofddelen: het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB) en het Ontzorgingsprogramma voor het MKB (O-MKB).

Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB)

Het PVB is gericht op het stimuleren van samenwerking en het verbeteren van de organisatiegraad op bedrijventerreinen. Het doel is om bedrijven op deze terreinen meer met elkaar te laten samenwerken en gezamenlijk te verduurzamen. Voor de provincie Utrecht is de doelstelling om 27 bedrijventerreinen aan te jagen/ de organisatiegraad te verbeteren én te helpen met verduurzamen. Hiervoor is ongeveer €1 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de SpUK-regeling. Dit kan worden gezien als extra impuls op de huidige werkzaamheden van onze twee provinciale aanjagers die al actief zijn in verschillende gemeenten, om de samenwerking op bedrijventerreinen te bevorderen. De middelen uit de SpUK-regeling dienen als aanvulling (extra mogelijkheden voor inhuur van meer aanjagers) op hun inspanningen. Naast het verbeteren van de organisatiegraad, ligt de focus bij het PVB nadrukkelijk ook op het opzetten van de eerste duurzaamheidsprojecten.

Ontzorgingsprogramma voor het MKB (O-MKB)

Het tweede deel van de SPUK-regeling richt zich specifiek op micro- en kleine ondernemingen. Het O-MKB-programma biedt begeleiding bij het verduurzamen van zowel het vastgoed als de bedrijfsprocessen van deze bedrijven. In de provincie Utrecht is het doel om 451 micro- en kleinbedrijven te voorzien van verduurzamingsadvies. Hiervoor is ongeveer €1,8 miljoen beschikbaar. De ondersteuning kan zowel gebiedsgericht (bijvoorbeeld op bedrijventerreinen of in winkelcentra) als branchegericht (zoals in de logistieke sector of op vakantieparken) plaatsvinden. Elke regio (Amersfoort, Foodvalley, U10) maakt hierin zijn eigen keuzes. Duurzaamheidscoaches worden ingezet om de doelgroep te werven en te begeleiden bij het verduurzamen. Dit kan onder andere door het uitvoeren van energiescans. Naast energiescans zijn er ook andere vormen van advisering mogelijk, afhankelijk van de specifieke behoeften van de ondernemers. De ondernemers die mee willen doen worden gevraagd zich te committeren aan het uitvoeren van minimaal 1 maatregel. Mochten ze al onder de energiebesparingsplicht en/of informatieplicht vallen, dan wordt ze gevraagd te confirmeren dat ze hieraan voldaan hebben c.q. gaan voldoen vóórdat ze aan het programma kunnen deelnemen.

Afstemming tussen programma's en relaties met andere opgaven

De focus van het programma Werklandschappen van de Toekomst ligt op vergroening en klimaatadaptatie. Daarbij worden verbindingen gelegd tussen deze thema's en andere (duurzaamheids)opgaven, zoals de energietransitie, circulaire economie en intensivering van werklocaties. Dit gebeurt zowel bij de ontwikkeling en toetsing van kennis en innovatie als bij de uitrol van fysieke toepassingen op de bedrijventerreinen. Bij de aanmelding en selectie van de bedrijventerreinen en tijdens de uitvoering van het programma wordt actief gezocht naar potentiële meekoppelkansen op de terreinen.

Voor het Ontzorgingsprogramma voor het MKB geldt dat de beslissing op welke bedrijventerreinen welke activiteiten plaatsvinden (Programma's PVB en O-MKB) aan de ondernemers en de gemeente ter plekke is. Vanuit de provincie zullen wij hierbij adviseren maar de keuze is aan hen. Afstemming van de provinciale activiteiten vindt plaats tussen de teams Energietransitie en Economie om te zorgen dat de ondersteuning voor de ondernemers, gemeente en bedrijventerreinen zo soepel mogelijk verloopt.

Financiële consequenties:

Met betrekking tot het programma Werklandschappen van de Toekomst wordt ca. €1,4 mln. aan publieke cofinanciering gevraagd. Daarvan zal in totaliteit €300.000,- door gemeenten gefinancierd worden en ca. €1,1 miljoen door de provincie. Dit wordt gefinancierd vanuit Programma 8 Economie, meerjarendoel 8.4.2. Voor de cofinanciering zal de Stichting Werklandschappen van de Toekomst een subsidieaanvraag indienen bij de provincie. Afhankelijk van het moment dat de subsidie wordt goedgekeurd, zal via de slotwijziging met budget worden geschoven. Als de subsidie al in 2024 aan de Stichting kan worden beschikt, dan zullen middelen vanuit 2025 naar voren moeten worden gehaald. Mocht de beschikking in 2025 plaatsvinden dan zullen middelen vanuit 2024 via de slotwijziging worden overgeheveld naar 2025.

De middelen die beschikbaar zijn gekomen vanuit de Specifieke Uitkering Bedrijfsmatig Vastgoed komen op de begroting bij programma 4 Energietransitie gedurende de looptijd van de SPUK (2024 - 2027).

Vervolgprocedure / voortgang:

Na ondertekening van de Green Deal Werklandschappen van de Toekomst gaat een aanmeldperiode en selectieprocedure van start. Gedurende de aanmeldperiode (van ca. vier maanden) kunnen bedrijventerreinen in de provincie Utrecht zich aanmelden voor deelname aan het programma. Ze kunnen zich aanmelden als living lab of ambassadeursterrein. Ook bestaat de mogelijkheid dat een bedrijventerrein zich aanmeldt om deel te nemen aan de kennisdeling die rondom het programma wordt georganiseerd. De selectie voor het living lab en de ambassadeursterreinen vindt plaats door een onafhankelijke selectiecommissie die vanuit de Stichting is samengesteld. Voor wat betreft de selectie van bedrijventerreinen zijn vanuit de provincie de randvoorwaarden meegegeven dat de te selecteren bedrijventerreinen niet allen in slechts één van de drie Utrechtse regio's vallen en dat er op een te selecteren bedrijventerrein geen plannen zijn voor transformatie naar woningbouw. De openstelling van de aanmeldprocedure zal actief richting bedrijven(terreinen) worden gecommuniceerd. Nadat de selectiecommissie een keuze heeft gemaakt voor de bedrijventerreinen, zal het programma verder worden uitgerold.

De provinciale Aanjagers Organisatiegraad zullen hun werkzaamheden continueren en de samenwerking tussen bedrijven verder stimuleren. De middelen vanuit de Specifieke Uitkering Bedrijfsmatig Vastgoed zullen gezamenlijk met regionale partners (gemeenten en ondernemers) worden ingezet om verduurzaming van bedrijven en bedrijventerreinen te stimuleren.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen